

6. Успіх медреформи залежить від її втілення на місцях: підсумки селекторної наради з регіонами [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/article/news/uspjih-medreformi-zalezhit-vid-ii-vtilennja-na-miscjah-pidsumki-selektornoj-naradi-z-regionami>
7. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Стаття 35.
8. У МОЗ розробляється положення про медичне капеланство в лікарнях [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://goo.gl/MuEbNa>
9. Конституція України. Вказана публікація. – Стаття 19.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вітюк І.А., аспірант кафедри кримінального права та кримінології Університету ДФС України

Vityuk I.A. OFFENSES IN THE FIELD OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Анотація. У статті досліджується економічні злочини які можуть бути вчинені на всіх стадіях діяльності господарюючої структури: акціонери можуть бути обманутими при вкладенні коштів до статутного фонду господарюючого суб'єкта, а робітники чи службовці — при нарахуванні їм заробітної плати, премій та інших надбавок до матеріального утримання. Звертається увага також на виробничий процес, який може здійснюватись таким чином що наносяться збитки не лише конкурентам чи споживачам продукції, робіт та послуг, а й оточуючому середовищу. Акцентується увага, що до сфери економіки необхідно віднести правильність розподілу прибутку, оскільки він може здійснюватись способами, що суперечать діючому податковому законодавству.

Ключові слова: злочинність, економіка, злочин, кримінологія, інвестиції, запобігання.

Annotation. It is analyzed that in the state the so-called "hired" work has become widespread. Its essence is that orders are executed without proper registration in accordance with labor legislation, which is not reported to the tax authorities, as a rule, neither the executor nor the client. Thus, an employee avoids paying taxes to the state budget, and the client does not pay the value added tax, so he does not pay for the labor market value scale, and thus does not incur losses in the form of taxes paid or social payments. Such unlawful acts need to be suspended by providing testimony when receiving orders for performance of certain works.

In addition, not only tax crimes are committed against society. Due to internal pricing, redirection of accounts, large enterprises in Ukraine violate current currency legislation. In this case, as the study showed, it is necessary to pay attention to the framework contracts or the system of sales of foreign exchange earnings. Thus, the Central Mining and Processing Plant, having 24 million hryvnias of unpaid taxes to the state budget, received over the quarter 223 thousand dollars of revenue. In order to avoid paying taxes to the budget, the management of the Central Mining and Processing Plant was involved in the scheme, according to which currency earnings were realized, and received 434 thousand UAH were credited to the bank account. Next, 194 thousand hryvnias were used to repay the loan, and 239 thousand hryvnias were paid under contracts of cancellation of bills. In this case, the bank received its own fees.

An example is given that on the basis of contracts with Komtek, a number of contracts were carried out for the transfer of currency earnings from the export of iron ore to the currency account "Comtek" instead of transferring them to the currency account of the plant, as foreseen by foreign economic agreements.

Thus, the total amount of revenues to the Komteku account, owned by the plant, for one quarter only amounted to 1.25 million US dollars.

Quite common practice is to offer firms or companies with significant cash or other material wealth in exchange for industrial or commercial secrets. Since such proposals are considered bribery, the offender must be prosecuted for unlawful profits, provided that he satisfies the proposals or requirements of the business partner.

The definition of crimes against the economy as an illegal mercenary activity in the sphere of entrepreneurship is aimed at obtaining financial benefits individually and / or third parties outside the state control by economic entities and natural persons.

Key words: crime, economy, crime, criminology, investments, prevention.

На основі вивчення злочинної діяльності керівників підприємницьких суб'єктів виявлена тенденція до відображення у звітних фінансових документах значних збитків шляхом списання основних фондів чи обігових засобів за значно заниженими цінами. Тому для ліквідації такого механізму скоєння злочинів необхідно розробити заходи по реєстрації підприємств на біржі, що дає можливість захистити акціонерів завдяки постійному надходженню інформації про випуск підприємствами нових акцій. Звітність у такому випадку постійно перевірятиметься членами ревізійних комісій [3, с. 36].

Особливу увагу слід звернути на махінації підприємств з наданням державних дотацій і позик, оскільки держава може бути обманута суб'єктом господарювання шляхом надання їй фіктивних даних.

Що ж до правильності розподілу податків, то підприємець завжди має можливість приховати збитки чи показати в балансі та інших звітних документах фіктивний прибуток, що дозволить зацікавити акціонерів у придбанні їх акцій. Поряд із цим трапляються випадки, коли підприємство неправильно відображає збитки для того, щоб шляхом ошукування примусити акціонерів продати акції за значно нижчими цінами від їх номінальної вартості. При цьому в звітності підприємства його керівники відображають власний капітал, який складається з наявних засобів за вирахуванням боргів. Якщо ж за кожний звітний період капітал господарюючого суб'єкта збільшується, то він має відповідний прибуток. У цьому випадку можна показати досить великі чи досить малі прибутки. При намірах відобразити збитки керівники підприємств занижують прибутки чи навмисно показують кредиторську заборгованість. Безумовно, обидва шляхи створюють умови для шахрайства як з прибутками, так і з боргами.

Як засвідчує практика, доцільно запровадити правила захисту прав покупців акцій від спекулювання ними. Для цього Кримінальний кодекс України необхідно доповнити статтею, яка б передбачала відповідальність керівників акціонерних товариств за свідоме зниження номінальної вартості акцій внаслідок збиткової діяльності підприємства. Крім цього, річний звіт є основою для прийняття рішення про розміри сплати дивідендів і затверджується більшістю акціонерів. Тому таке положення може блокувати намагання меншості отримати відповідну частку прибутку підприємства, завдаючи цим збитки більшості акціонерів, які не мають змоги здійснити подібне. Безумовно, проект Закону України "Про акціонерні товариства" включає ряд положень, які спрямовані на захист акціонерів. Поряд з цим в інших законах щодо діяльності підприємств в Україні відсутні подібні положення і згадані вище дії так званої меншості не караються у законодавчому порядку[3, с. 38].

Як засвідчує практика діяльності малих підприємницьких структур, значна кількість злочинних дій в економічній сфері вчиняється партнерами по господарській діяльності шляхом так званого кредитного шахрайства. Протиправні діяння засновниками чи керівниками господарського суб'єкта передбачаються наперед. Подібне правопорушення скоюється шляхом підняття на початковій стадії діяльності авторитету власної економічної структури (своєчасні розрахунки із постачальниками сировини, напівфабрикатів чи продукції, які відразу реалізуються іншим партнерам). Через деякий період підприємство визнається банкрутом, нічого не зберігши для розрахунку з кредиторами своєї господарюючої структури.

Напрацювання правоохоронних органів в останні роки підтверджують активізацію так званих штучних банкрутів, частка яких в числі справ, що розглядаються господарськими судами, становить майже третину всіх функціонуючих підприємницьких суб'єктів. Банкрутство у таких випадках не означає, що борги зникли, оскільки після оголошення банкрутства частка несплачених боргів залишається за підприємством. Якщо ж ця економічна структура має статус акціонерного товариства, то сподівань на повернення кредиторам їх частки практично не залишається. Безумовно, таке підприємство після банкрутства перестає існувати як юридична особа. В той же час при розоренні окремого підприємця він особисто відповідає за борги підприємства і буде змушений в судовому порядку їх повернути, тобто злочин у цьому випадку не визнається і конкретна особа несе матеріальну відповідальність за вчинення протиправних діянь[6, с. 96].

В ході вивчення економічної злочинності виявлено інший факт: при регулюванні процесу оренди виробничих, торговельних площ чи землі. Це регулювання полягає в тому, що розмір орендної плати визначається з урахуванням орендної плати, яка встановлюється для будівель, що знаходяться у власності господарюючих суб'єктів.

Договори на оренду укладаються з урахуванням власної домовленості між сторонами, а різниця між встановленою вартістю та ринковою у відповідному відношенні розподіляється між керівниками підприємств, які укладають відповідні угоди [6, с. 108].

До економічної злочинності необхідно віднести також факти викрадення інтелектуальної власності. Так, якщо підприємство використовує патент, технологію чи продукцію, то, згідно з законодавством, інші суб'єкти господарської діяльності не мають права застосовувати цю технологію для випуску відповідної продукції. Тому економічним злочином визнається посягання на патенти і зразки промислової продукції, оскільки в результаті таких посягань можуть спричинитись значні збитки.

Як підтверджує практика, досить часто підприємства, побоюючись посягань на патент, не поспішають його отримувати. На виявлення промислових таємниць і даних про проведення дослідницьких робіт зорієнтований промисловий шпідіаж. Але інтерес проявляється не стільки до дослідницьких робіт. Досить близько до посягань на патенти й зразки промислової продукції знаходиться така форма економічної злочинності, як копіювання CD-дисків, відео- і аудіокасет. В Україні поширений широко відомий «чорний» ринок таких товарів [4, с. 419].

Коли йдеться про форму економічної злочинності, в якій систематично здійснюються протиправні діяння шляхом махінацій з податками, то її доцільно розмежувати як таку, що вчиняється великими і малими господарюючими суб'єктами.

Великі підприємства можуть мати значну кількість власників, у яких існували б певні протиріччя через різні виробничі інтереси, тому вони контролюють діяльність один одного, а звітність періодично перевіряється членами ревізійної комісії. Разом з цим Державна податкова інспекція має достатньо можливостей контролю за діяльністю таких підприємств. У той же час великі підприємства важко контролювати через значні обсяги їх виробничої чи комерційної діяльності. Значно ускладнюється проведення контролю при наявності в господарюючого суб'єкта дочірніх підприємств. Крім цього, корпоративними підприємствами можуть самостійно встановлюватися ціни на товари, виконані роботи чи послуги, які надаються одним підприємством в кооперації з іншим. Внутрішнє визначення цін на практиці залежить від місця сплати податків. Якщо, приміром, «Індустріальний союз Донбасу» приймає рішення про постачання металу своєму дочірньому підприємству з місцем знаходження в Росії, де встановлені дещо нижчі суми податків, прибуток залишиться в закордонного дочірнього підприємства, а збитки - в Україні. Крім того, ціну продукції, що реалізується «Індустріальним союзом Донбасу», визначити практично неможливо, оскільки відсутній ринок для реалізації металу, що виплавляється материнською компанією. Тому практика вимагає визначення міжнародними принципами механізму встановлення цін у міжнародних концернах. З причини внутрішнього регулювання цін прибуток концернів може, таким чином, направлятися в країни з нижчими податками [7, с. 211].

Інший спосіб досягти такого ж результату полягає в так званому «перенаправленні рахунку». Так, наприклад, фірма «Дельта» планує імпортувати сорочки чоловічі з Китаю. Операція здійснюється безпосередньо між Львовом і Пекіном, ціни встановлюються в розмірі 10 умовних одиниць за сорочку. Договір підписується дочірнім підприємством в Пекіні, яке є у безпосередній власності львівської компанії «Дельта». Безумовним покупцем вважається дочірнє підприємство, яке після отримання вантажу перепродає його основній фірмі у Львові, але вже по ціні 12 умовних одиниць за сорочку. З такою ж націнкою «Дельта» продає сорочки в Україні. Таким чином, абстрагуючись від витрат, прибуток становить по 2 умовні одиниці з виробу в Пекіні, куди періодично для виконання певних функцій виїжджають керівники фірми зі Львова [5, с. 88]. Безумовно, податкові та інші державні органи України не в змозі встановити відносини, які існують в дочірньому підприємстві. Це стає причиною не лише ухилення від сплати податків до державного бюджету, а й створює можливості привласнення керівниками основного підприємства частки незареєстрованого в Україні прибутку [2, с. 17].

Разом з цим на малих підприємствах, насамперед створених членами однієї сім'ї, махінації з податками мають інший характер. Одним із способів є можливість використовувати готівку на особисті потреби.

Так, наприклад, торговельник отримує для реалізації продукти без будь-якого оформлення; туристичні поїздки оформляються як ділові, а ремонт приватного будинку чи квартири - як службового приміщення і таке інше.

У державі стала поширеною так звана «наймана» робота. Суть її полягає у тому, що замовлення виконуються без належного оформлення згідно з трудовим законодавством, про що не звітує перед податковими органами, як правило, ні виконавець, ні клієнт. Таким чином, працівник ухиляється від сплати податків до державного бюджету, а клієнт не платить податку на додану вартість, тому він не оплачує працю за ринковою шкалою вартості, а значить, не несе збитки у вигляді сплачених податків чи соціальних платежів. Такі протиправні діяння потребують призупинення шляхом надання свідчень при отриманні працюючим замовлень на виконання певних робіт.

Крім цього, проти суспільства вчиняються не лише податкові злочини. Внаслідок внутрішнього визначення цін, перенаправлення рахунків великі підприємства в Україні порушують діюче валютне законодавство. У такому випадку, як показало дослідження, необхідно звертати увагу на підставні договори чи систему реалізації валютної виручки. Так, Центральний гірничо-збагачувальний комбінат, маючи 24 млн. гривень несплачених податків до державного бюджету, отримав протягом кварталу 223 тис. доларів США виручки. Для уникнення сплати податків до бюджету керівництвом Центрального гірничо-збагачувального комбінату була задіяна схема, за якою валютна виручка була реалізована, а отримані 434 тис. гривень зараховані на рахунок банку. Далі для застосування переуступки права вимоги і переведення боргу 194 тис. гривень використано на погашення кредиту, а 239 тис. гривень - сплачено за договорами анулювання векселів. Уданому випадку банк отримав і свої комісійні.

На підставі договорів з фірмою «Комтек» по ряду контрактів здійснювались перерахування валютної виручки від експорту залізорудної сировини на валютний рахунок «Комтек» замість перерахування їх на валютний рахунок комбінату, як це передбачалось зовнішньоекономічними договорами.

Таким чином, загальна сума надходжень на рахунок «Комтеку», що належить комбінату, лише протягом одного кварталу склала 1,25 млн. доларів США.

Аналогічна схема ухиленнь від сплати податків застосовувалась на Алчевському металургійному комбінаті, де несплата до державного бюджету становила 50 млн. грн. [1, с. 106].

Досить поширеною є практика пропозицій службовцям фірм чи підприємств значних грошових коштів чи інших матеріальних благ в обмін на промислові чи комерційні таємниці. Оскільки такі пропозиції розглядаються як підкуп, злочинець повинен притягуватись до кримінальної відповідальності за неправомірну вигоду при умові задоволення пропозицій чи вимог бізнесового партнера.

Враховуючи вищезазначене, можна дати наступне визначення злочинів проти економіки як протиправна корислива діяльність у сфері підприємництва направлена на отримання матеріальної вигоди особисто та/або третім особам поза державним контролем суб'єктами господарювання і фізичними особами

Список використаних джерел

1. Даньшин И. Н. Преступность в сфере экономики: некоторые уголовно-правовые и криминологические вопросы // Актуальные проблемы формирования правового государства. Х., 2013. С. 237.
2. Дарнопих Г. Ю. Економічна безпека держави в умовах трансформаційної економіки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2010. 17 с.
3. Петрушенко М. Тінь повинна засвітитися // Урядовий кур'єр. 2013. 13 лютого. 124 с.
4. Мандибура В. О. Шляхи подолання економічної злочинності і корупції в Україні // Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. Міжнародний науковий збірник / за ред. А. І. Комарової та ін. Т. 25. К., 2011. 820 с.

5. Гуцалова К. Поняття та ознаки економічної злочинності: огляд літератури та проблемні питання // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 10. С. 87-89.

6. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія. К.: Атіка, 2011. 304 с.

7. Костенко О. М., Шемшученко Ю. С. Щодо переваг системного підходу до боротьби з економічною злочинністю // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 18. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2002. 510 с.

УДК 347.7

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Голубицький С.Г., аспірант кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом

Golubitsky S.G. LEGISLATION ON THE FORMATION OF A MARKET IN THE CENTRAL PART OF THE UKRAINIAN PROVINCES OF THE RUSSIAN EMPIRE

***Анотація.** Розглянуто питання формування законодавчих засад ринку цінних паперів в українських губерніях Російської імперії. Зазначено, що цей процес розпочався з кінця XVIII ст., і досить важко продовжувався в умовах кріпосницької системи. Автор доводить, що першим нормативно-правовим актом у зазначеній сфері суспільних відносин, став іменний указ Олександра I, виданий 25 серпня 1809 р. Здійснений юридичний аналіз його положень, показані причини невдачі в практичній площині реалізації закону.*

Відзначено, що розгортанню фондового ринку в Російській імперії сприяла поява акціонерних компаній. Автор обґрунтовує думку про те, що першою російською акціонерною компанією стала Російсько-Американська компанія, створена царським указом у 1799 р., що перебувала під прямою опікою московського царя. Зроблено висновок, що формування ринку цінних паперів у Росії проходило із значним запізнення порівняно з іншими країнами Західної Європи.

***Ключові слова:** ринок цінних паперів, акціонерні товариства, законодавче забезпечення, державна позика, облигації.*

***Abstract.** The article deals with the question of formation of the legal basis of the securities market in the Ukrainian provinces of the Russian Empire. It is noted that this process began with the end of the eighteenth century, and it was quite difficult to continue in the conditions of the feudal system. The author argues that the first normative legal act in this area of public relations, was the nominal decree Alexander I, issued August 25, 1809 carried out a legal analysis of its provisions, the reasons for failure in the practical implementation of the law.*

It is noted that the emergence of joint-stock companies contributed to the development of the stock market in the Russian Empire. The author substantiates the idea that the first Russian joint-stock company was a Russian-American company created by a royal decree in 1799, which was under the direct guardianship of the Moscow Tsar. It is concluded that the formation of the securities market in Russia was significantly delayed compared with other Western European.

***Keywords:** securities market, joint-stock companies, legislative support, state loan, bonds.*

Постановка проблеми. В історично-правовій науці досі залишається недослідженим процес формування ринку цінних паперів в українських губерніях Російської імперії, як і його законодавче забезпечення в даний період. Тематика поки що є не витребуваною вітчизняними дослідниками. Позаяк, у сучасній Україні ринок цінних паперів також перебуває на стадії формування, є усі підстави з'ясувати особливості законодавчого процесу в минулому з метою використання історичного досвіду в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковою основою для підготовки публікації є здебільшого роботи дослідників із Російської Федерації. Значний внесок здійснили також вчені імперської доби, що безпосередньо займалися розвитком цінних паперів у досліджувану епоху. Серед них виділимо таких авторів

Метою статті є вивчення досвіду формування ринку цінних паперів, що мав місце в українських губерніях Російської імперії. .

Виклад основного матеріалу. Починаючи з поразки І. Мазепи у війні проти Петра I на початку XVIII ст., згорання української автономії у складі Московського царства